

DEYİM VE ATASÖZÜ

Bazı atasözleri birbiriyle çelişen anlamlar içerir. Söz gelimi "Eğri otur, doğru söyle." atasözü, her vakit doğru söylememizi, doğruluktan şaşmamamızı öğütlerken "Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar." atasözü doğru söyleyen kişinin sevilmeyeceğini anlatır.

1-Aşağıdakilerin hangisinde verilen atasözleri bu parçada sözü edilen duruma örnek olamaz?

- A) Öfke baldan tatlıdır. / Öfke ile kalkan zararlar oturur.
- B) Azıcık aşım kaygısız başım. / Fazla mal göz çıkarmaz.
- C) Güneş balçıkla sıvanmaz. / Görünen köy kılavuz istemez.
- D) Akıllı başa yaş getirir. / Akıl yaşta değil, baştadır.

"Komşusu yine de nineyi istediği yere, kasabanın avukatının ofisine kadar götürdü. Avukat, elli yaşında bir adamdı. Kasabanın en değerli avukatlarından biriydi. Bir kazaya kurban giden biricik oğlunu kaybettikten sonra hayattan elini eteğini çekmişti."

2-Bu parçadaki altı çizili söz öbeğinin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çevresiyle ilgisini kesmek
- B) Hayatını kaybetmek
- C) Hastalığa yakalanmak
- D) Hayattan zevk almamak

3-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklamasıyla birlikte kullanılmamıştır?

- A) Her şeyi abartıyor, habbeyi kubbe yapıyordu.
- B) Farkında olmadan babasını çok kızdırdı, baltayı taşla vurdu.
- C) Bu fırsatı bir daha yakalayamazsın, geçti Bor'un pazarı sür eşiği Niğde'ye.
- D) Kalabalığın içinde düşünmeden söylediği sözlerle herkese maskara oldu.

4-"Birbirinden hiçbir şey esirgemeyecek durumda olmak, samimi olmak" anlamına gelen deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ayrısı gayrısı olmamak
- B) Dostlar alışverişte görsün
- C) El elde baş başta
- D) Sırtı yere gelmemek

5-"İçeriğin nasıl aktarılacağına dikkat etmiş, dilin olanaklarını akarına bırakmıştır." cümlesinde altı çizili deyim cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Bu süreçte beni etkileyecek tek şey çocuklarımdır.
- B) Ne olursa olsun bu işin peşini bırakmayacağım.
- C) Sınav sonucunu beklemekten başka çaremiz yok.
- D) Vurdumduymaz bir insan olduğumu sananlar yanılacaklar.

Ünlü Fransız yazar Balzac yaşadığı bir olaydan sonra dostlarına şöyle der: "Felaketler bize gerçek dostlarımızı tanıtır."

6-Aşağıdaki atasözlerinden hangisi Balzac'ın bu sözüyle aynı anlamdadır?

- A) Dost, dosttan sır saklamaz.
- B) Dost, kara günde belli olur.
- C) Her şeyin yenisi, dostun eskisi.
- D) Ayıpsız dost arayan, dostsuz kalır.

Deyimler sözlerimizin anlaşılmasını kolaylaştıran, anlatımı renklendiren ve dakikalarca konuşarak ifade edemeyeceğimiz fikirleri bir çırpıda dile getiren kalıplardır. Bu kalıplar dilimize yerleşmiştir ve anlamları hemen herkes tarafından bilinir. Örneğin kötü niyet ve eylemlerin, sahibine zarar verdiği durumlarda - - - -, küçük bir iyilik yapılmak istenirken büyük zararlar verildiğinde - - - -, bir şeyi bildiği hâlde bilmiyormuş gibi görünen kişileri anlatmak için - - - - deyimini kullanırız.

7-Aşağıdakilerden hangisi bu metinde boş bırakılan yerlerden herhangi birine getirilemez?

- A) çizmeyi aşmak
- B) kaş yapayım derken göz çıkarmak
- C) renk vermemek
- D) kazdığı kuyuya düşmek

8-Aşağıda verilen deyimlerden hangisinin açıklaması yanlıştır?

- A) Kuş uçurmamak → Hiçbir şeyin veya kimsenin kaçmasına, geçmesine imkân vermemek.
- B) Kuyruğuna basmak → Birini incitip saldırıda bulunmasına yol açmak.
- C) Ayağı yerden kesilmek → Aşırı korkudan dolayı fazlasıyla heyecanlanmak.
- D) Kaşla göz arasında → Kimsenin sezmesine imkân vermeyecek kadar kısa bir zaman içinde.

9-"Eleştirmenler her hafta bir yazarı mercek altına alıyorlar." cümlesindeki deyim anlamı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Her zaman olduğu gibi bugün de neşelisiniz.
- B) Yeni filmleri sinemaseverlere tanıtmayı amaçlıyorum.
- C) Daima insanların güzel yönlerini görmeye çalıştım.
- D) Şirketin bütün gelir ve giderlerini etraflıca incelediler.

Dilimizde "dil" kelimesiyle kurulmuş birçok deyim vardır. Söylenmesi kolay ama yapılması ortaya konması ya da katlanması çok güç anlamında - - - -, bir sözü söylemeye gönül razı olmamak anlamında - - - -, herhangi bir sebepten ötürü söz söyleyemez duruma gelmek anlamında - - - - deyimini kullanırız.

10-Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilen deyimler getirilmelidir?

- A) dile kolay, dili tutulmak, dili varmamak
- B) dili varmamak, dili tutulmak, dile kolay
- C) dile kolay, dili varmamak, dili tutulmak
- D) dili varmamak, dile kolay, dili tutulmak

Çevresindeki adamlarıyla sohbet etmekte olan padişah, konuşmalar arasında keçiboynuzu diye bir laf duyunca meraklanır, “Nedir o?” diye sorar. Ötekiler bir cevap vermeye hazırlanırken padişahın dalkavuğu atılır hemen, başlar keçiboynuzunu övmeye:

“Kara kurudur ama çok güzeldir sultanım!”

“Isırır ısırılmaz ağzınız tatlanır sultanım.”

“Bal ağacıdır sultanım, bal!”

Merakı daha da artar sultanın:

“Getirin bakayım, nasıl bir şeymiş şu?”

Koşarlar hemen. Bulup buluşturup padişahın önüne bir tepsi keçiboynuzunu koyarlar.

Bir tane keçiboynuzunu eline alıp sağına soluna bakan padişah yavaşça bir ısırık alır. Sonra bir ısırık daha...

Elindeki keçiboynuzunu yiyip bitiren padişah önündeki tepsiyi iteleyerek:

“Kaldırın şu tepsiyi önümden. ---” der.

11-Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki atasözlerinden hangisinin getirilmesi uygun olur?

- A) Ne verirsen elinle, o gider seninle.
- B) Aş taşınca kepçeye paha olmaz.
- C) Bir dirhem bal için, bir çeki odun yenmez.
- D) Herkesin arşınına göre bez vermezler.

Türkçemizde pek çok deyim vardır. Deyimler, anlatımı daha etkili hâle getirmek amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin “dışı süslü, güzel görünüşlü ancak içi berbat” anlamında ---, “dolandırılmak” anlamında ---, “güvenmemek” anlamında ---, “duruma, ortama göre söz söylemek” anlamında --- ifadelerini kullanırız.

12-Bu metinde boş bırakılan yerlere aşağıdaki deyimlerden hangisi getirilemez?

- A) ağız aramak
- B) gözü su içmemek
- C) ketenpereye gelmek
- D) dışı kalaylı, içi alaylı

-İyiler, çektikleri acıyla sınanır ve masalın sonunda sınavlarından alınlarının akıyla çıkarlar.

-Sevim Ak her kitabında farklı konulara el atarak okurunun heyecanını diri tutmayı başaran bir yazar.

-Yalın bir anlatıma sahip olan metnin kurgusunda çocukların hayal gücünün genişliği göze çarpıyor.

13-Aşağıdaki açıklamalardan hangisi altı çizili deyimlerden herhangi birine ait değildir?

- A) Dikkati üzerine çekmek
- B) Bir işe girişmek, teşebbüs etmek
- C) Bir yere gitmek üzere bulunduğu yerden ayrılmak
- D) Ayıplanacak bir duruma düşmeden, şerefiyle başarı göstermiş olmak

14-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklamasıyla birlikte verilmiştir?

- A) Yaşananların üzerine sünger çektiği her hâlden belli oluyor.
- B) O, olup biteni hemen haber alır; onun kulağı deliktir.
- C) Çok konuştuğu için arkadaşının sırrını ağzından kaçırdı.
- D) Ömer’in ağzında bakla ıslanmaz, onun yanında konuşmayalım

I. Yönetimi eline geçirmek

II. Büyük şaşkınlık duymak

III. Cimri olmak

15-Aşağıdaki cümlelerde, numaralanmış açıklamalardan herhangi birini karşılayan bir deyim kullanılmamıştır?

- A) İş yerinde dizginleri ele aldı artık.
- B) Kimseyle malını paylaşmazdı, eli sıkı biriydi.
- C) Küçücük elleriyle piyano çaldığını görenler parmak ısırıldı.
- D) Bu, senin kulağına küpe olsun; bir daha aynı hatayı yapma.

Deyimler duygu ve düşünceleri genellikle mecaz anlama gelecek şekilde ifade eden, kalıplaşmış söz gruplarıdır.

16-Aşağıdaki cümlelerde altı çizilmiş söz gruplarının hangisi deyimdir?

- A) Sürahideki suyu da koyunca bardağı taşırdın.
- B) İlbaharla birlikte kuşlar daldan dala konmaya başladı.
- C) Bu çok güzel taşlardan kulağa küpe olur.
- D) Kimseyi dinlemeden burnunun dikine giderdi.

1. Öfkeli, sert ve sinirli kimsenin zararı kendinedir.
2. Dürüst, doğru, iyi ve güzel vasıflı insanlar, elverişsiz ortamlarda bile niteliklerini kaybetmezler.
3. Güçlü kişiler uzaktakileri kollayıp kayırdıkları gibi yakınlarına fayda sağlayamazlar.
4. Büyük çıkarlar beklenen durumlar için küçük fedakarlıklar yapılmalıdır.

17-Verilen cümlelerde aşağıdaki atasözlerinden hangisinin açıklaması yoktur?

- A) Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
- B) Rüzgar eken, fırtına biçer.
- C) Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar.
- D) Keskin sirke küpüne zarar.

Deyimler, kalıplaşmış söz gruplarıdır. Deyimi oluşturan sözcüklerin yeri değiştirilemez ya da bu sözcüklerin yerine başka sözcükler kullanılamaz.

Örneğin “siniri tepesinde olmak” deyimini “siniri burnunda olmak” biçiminde söylenemez.

18-Bu açıklamaya göre aşağıdakilerin hangisinde deyim yanlış kullanılmıştır?

- A) Sabahtan beri açtım ve karnım zil çalıyordu.
- B) Sınav günü yaklaşınca etekleri tutuştu.
- C) Olayı öğrenince beynimden aşağı kaynar sular döküldü.
- D) Hastalıktan dolayı güçsüzleşmiş elden ayaktan düşmüştü.

İnsan sosyal bir varlıktır. Hayatın her anında ve her alanında diğer insanlarla etkileşim hâlinindedir. Özellikle iş yerlerinde iş arkadaşlığı kurduğumuz insanlarla yoğun bir etkileşim kurmaktayız. Dost olduğumuz iş arkadaşlarımız da olur tabii ki. Bazen bir yemeği, bazen bir kahveyi, bazen sevincimizi, bazen de hüznümüzü paylaşıyoruz. Her şeyimizi paylaştığımız arkadaşlarımıza deriz. İyi bir durum karşısında diyerek bu güzel şeyin dostlarımızın olmasını isteriz. Yine kötü bir durumla karşılaştığımızda diyerek onların bu olumsuzluğu yaşamamalarını temenni ederiz.

19-Yukarıdaki boşluklara hangi seçenekteki deyim getirilemez?

- A) can dostum B) dostlar başına
C) dostlardan irak olsun D) dosta düşmana karşı

20-Aşağıdaki atasözlerinden hangisi "Kötü günlerimiz için iyi günlerimizde para biriktirmeliyiz." anlamında değildir?

- A) Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.
B) Damlaya damlaya göl olur.
C) Ak akçe kara gün içindir.
D) Her çok azdan olur.

21-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim cümledeki anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Misafirlerin geleceğini duyunca telaştan eli ayağına dolaştı.
B) Birlikte çalışıp el ele verince bahçeyi kolayca düzenlediler.
C) O sıkıntılı günlerde arkadaşına yardım ederek kara gün dostu olduğunu gösterdi.
D) Girdiği sınavda başarılı olunca sevinçten etekleri tuttu.

22-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Herkesle çabuk dostluk kurabilen, cana yakın biriydi.
B) Çok maharetliydi, evin bütün işlerini o çekip çeviriyordu.
C) Çiçeği burnunda öğretmen ilk dersinde öğrencilerle tanıştı.
D) Çok istediği oyuncak ona hediye edilince gözü döndü

23-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklamasıyla birlikte verilmemiştir?

- A) Onunla tanışmayı çok istiyorum, adeta can atıyorum.
B) O kadar korktum ki konuşamadım, nutkum tutuldu.
C) Sonunda dileğim gerçekleşti, muradima erdim.
D) Dişini sıkması lazım, eminim rahata erecek.

Bir iş ya da olayın önüne geçilemez, tehlikeli bir durum alması anlamında - - - -, bir kimseye asılsız ithamlarda bulunma - - - -, samimi davranma - - - -, söz verdiği bir şeyden vazgeçmeye - - - - gibi deyimler kullanılır.

24-Bu cümlede boş bırakılan yerlere sırasıyla gelecek olacak deyimler hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) ateşle oynamak / çam devirmek / iç etmek / yabana atmak
B) çantada keklik / ağız kalabalığına getirmek / al aşağı etmek / balık istifi
C) ateş bacayı sarmak / çamur atmak / içli dışlı olmak / yan çizmek
D) basireti bağlanmak / damarına basmak / ne oldum delisi / rest çekmek

Çevre eğitimi; çevrenin korunmasının önemini sistemli ve bilimsel yollarla öğretme olarak tanımlanmaktadır. Amacı ise çevre problemleri hakkında duyarlı olan ve olası çözümler üretecek yetenekte bireyler yetiştirmektir. İnsanlarda çevre bilincinin, doğa sevgisi ve çevre korumacılığın kalıcı davranışlara ve yaşam biçimine dönüşmesinde eğitimin rolü ve etkisi büyüktür. Ancak bilinçli ve duyarlı bir toplumun oluşması için çevre eğitiminin çok küçük yaşlarda verilmesi gerekmektedir.

25-Bu metinde yazarın savunduğu düşünceye en uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ağaç yaş iken eğilir.
B) Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.
C) Her ağacın meyvesi olmaz.
D) Yuvarlanan taş yosun tutmaz.

26-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim kullanılmamıştır?

- A) Fabrika bacalarından çıkan dumanların zararsız olduğunu savunarak damarıma basıyordu.
B) Sokaktaki hayvanların sığınacak bir yer aradığını her gördüğümde içime bir ateş düşer.
C) Geri dönüşüme gönderilmeyen plastiklerin doğaya verdiği zararı yabana atmamalıyız.
D) Doğayı korumak, çevreyi kirletmemek herkesin görevidir.

27-Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim yanlış anlamda kullanılmıştır?

- A) Doğanın yok oluşuna seyirci kalamayız.
B) Ali, arkadaşının yaptığı iyiliklere hep göz yumuyordu.
C) Başarıya ulaşmak için herkesten çok çaba harcamak gerekir.
D) Bir an sınıftan çıkmayı aklından geçirdi.

Olayların veya yapılan işlerin hep birbirine benzediğini anlatmak için “- - - -” atasözünü, çıkarına düşkün kimselerin arkadaşlığının işi bitinceye kadar olduğunu anlatmak için “- - - -” atasözünü ve kendinden iş beklenen kişinin emeğinin karşılığını ondan esirgememek gerektiğini anlatmak için de “- - - -” atasözünü kullanırız.

28-Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen atasözleri sırasıyla getirilmelidir?

A) Ağır taş yerinden oynamaz.

Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir.

Adamak kolay, ödemek zordur.

B) Dügün dernek, hep bir örnek.

Abdalın karnı doyunca gözü pabucunda olur.

Aç ayı oynamaz.

C) Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.

Gelen gidene rahmet okutur.

Zahmetsiz rahmet olmaz.

D) Derede tarla sel için, tepede harman yel için.

Harman dövmek keçinin işi değil.

Dostluk okkayla, alışveriş dirhemle.

Soğuk bir kış günüydü. Dışarıda kimsecikler yoktu ya da ben öyle olduğunu düşünüyordum. Durağa yaklaşınca bir adamın bankın üstünde yattığını gördüm. Soğuktan donduğunu düşündüm ama beni fark etmiş olacak ki hemen doğruldu. Sanki ömrü boyunca hiç kimseyle konuşmamış gibi beni görünce yaşadığı zorlukları, başına gelen kötülükleri biteviye anlatmaya başladı. Bundan daha soğuk ve çetin kış şartlarını atlattığını da eklemeyi unutmadı. Onu dinledikçe üşüyen bedenimden utandım, ellerimi ceplerimden çıkardım. “Kötülüklerle, zorluklara alıştım ben artık. Beni bunlar etkilemez.” diyerek ayağa kalktı ve gitmeden “----” dedi.

29-Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdaki atasözlerinden hangisi getirilmelidir?

A) Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

B) Kurt dumanlı havayı sever.

C) İşleyen demir ışıldar.

D) Zora dağlar dayanmaz.

Aslında iyi adamdı Seyfettin Efendi. İnsanların ne yapıp ettiğine karışmaz; tarlasıyla, bağıyla, hayvanıyla uğraşır. Dedikodu etmediği gibi kimsenin arkasından da konuşmazdı. Ama gel gör ki bizim Salih Ağa ile olan meselemizi **dile vermişti**. Seyfettin Efendi bunu bilmeden mi yaptı yoksa bana bir şey mi anlatmak istedi, bilemiyorum.

30-Bu parçadaki altı çizili deyim cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gizli tutulması gereken bir şeyi açığa vurmak, duyurmak, yaymak

B) Bir kimseyi herhangi bir sebeple söz söyleyemez duruma getirmek

C) Sonunu düşünmeden gelişigüzel konuşmaktan sakınmak

D) Bir sözü doğru, düzgün söylemeyi becerememek

31-Aşağıdakilerden hangisinde altı çizili deyim cümlelerin anlamına uygun kullanılmamıştır?

A) Bu kaçınıcı hatası, açığını kapamaktan bıktım artık.

B) Verdiği doğru cevaplarla öğretmenin gözüne girmişti.

C) Misafirin uzun süre kalacağını duyunca “Ateş almaya mı geldin?” dedi.

D) Çocuklarının her dediğini yapıyorlar, bir dediği iki olmuyor.

32-Aşağıdaki deyimlerden hangisinin açıklaması yanlış verilmiştir?

A) Arabanın tekerine taş koymak: güçlük çıkarmak

B) Kulak kabartmak: büyük bir dikkatle dinlemek

C) İki ayağını bir pabuca sokmak: birini bir işi hemen yapması için çok sıkıştırmak

D) Ağzı açık kalmak: çok şaşırarak

1-	C
2-	C
3-	D
4-	A
5-	C
6-	C
7-	A
8-	C
9-	D
10-	C
11-	C
12-	A
13-	C
14-	B
15-	D
16-	D
17-	B
18-	C
19	D
20-	C
21-	D
22-	D
23-	D
24-	C
25-	A
26-	D
27-	B
28-	B
29-	A
30-	A
31-	C
32-	B
33-	
34	
35	
36	
37	
38	
39	
40	